

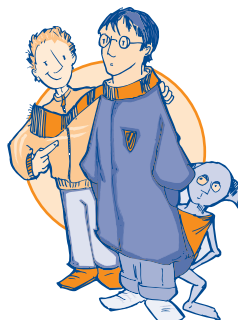

silo
Primair onderwijs

GROEP 3
GROEP 4
GROEP 5
GROEP 6
GROEP 7
GROEP 8

Kinderliteratuur

Slimme Taal, thema Kinderliteratuur bestaat uit:

- werkboekjes voor de groepen 3 tot en met 8 (te bestellen)
- bijbehorende handleidingen per groep (te downloaden)
- algemene handleiding (te downloaden)

De bij de werkboekjes behorende handleidingen voor de leerkracht zijn te downloaden via www.infohoogbegaafd.nl/publicaties/slo.

De algemene handleiding, met uitgangspunten, achtergronden en algemene tips is eveneens te downloaden via www.infohoogbegaafd.nl/publicaties/slo.

De werkboekjes zijn te bestellen via de afdeling Verkoop van SLO. Elk werkboekje heeft zijn eigen bestelnummer. Het complete pakket werkboekjes (voor de groepen 3 tot en met 8) heeft bestelnummer **AN 1.035.8386**

Schrijven voor een bepaalde leeftijdscategorie

Wat ga je leren?

Je leert verschillen ontdekken tussen boeken voor kinderen van verschillende leeftijden.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 3 – 4 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek
- tekenblaadje (keuzeopdracht)

INLEIDING

Er zijn schrijvers die alleen boeken schrijven voor een bepaalde leeftijdscategorie. Denk bijvoorbeeld maar eens aan Dick Bruna die alleen boekjes voor peuters maakt ('Nijntje'). Maar er zijn ook schrijvers die boeken schrijven voor kinderen van verschillende leeftijden. Een voorbeeld hiervan is Carry Slee. De groep mensen voor wie een schrijver een boek schrijft, noemen we de *doelgroep*.

Schrijvers die zich richten op een bepaalde leeftijdscategorie moeten rekening houden met de eigenschappen van deze doelgroep. In deze opdracht ga je kijken welke verschillen er zijn tussen boeken die bestemd zijn voor verschillende leeftijdsgroepen.

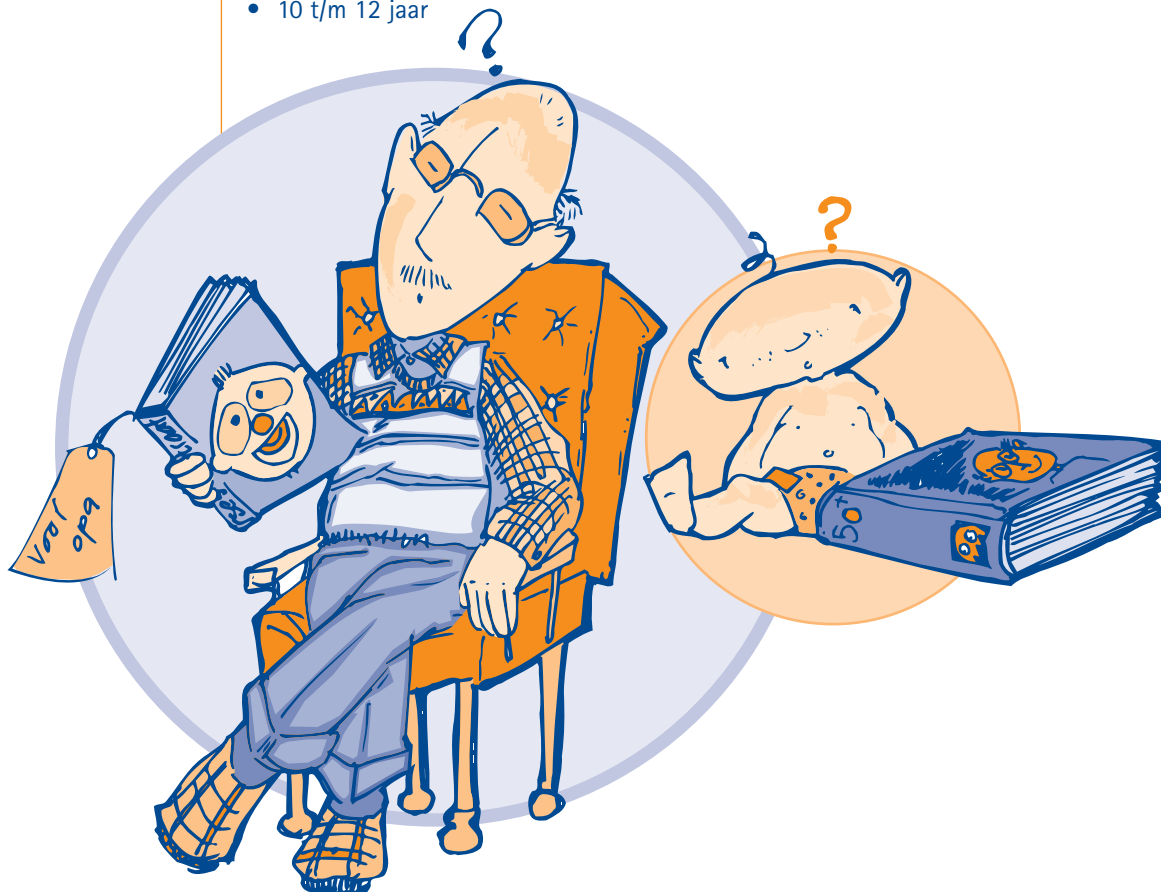
OPDRACHTEN

Opdracht 1

Ga naar de (school)bibliotheek en zoek boeken voor kinderen die behoren tot een bepaalde leeftijdscategorie. Zoek voor elk van de hieronder genoemde categorieën twee boeken.

- kleuters (4 t/m 6 jaar)
- 6 t/m 9 jaar
- 10 t/m 12 jaar

Neem het onderstaande schema over op lijntjespapier. Zorg voor voldoende schrijfruimte.

leeftijdscategorie	titel boek	schrijver	doelgroepkenmerken
kleuters	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____ 3 _____
6 tot en met 9 jaar	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____ 3 _____
10 tot en met 12 jaar	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____	1 _____ 2 _____ 3 _____

Schrijf in de laatste kolom op aan welke kenmerken een boek moet voldoen om geschikt te zijn voor die leeftijdscategorie (of die doelgroep).

Je kunt hierbij denken aan kenmerken van het verhaal, maar ook aan de schrijfstijl. Dit noemen we *doelgroepkenmerken*. Noem minstens drie doelgroepkenmerken per leeftijdscategorie.

★ Tip 1: In de bibliotheek zijn boeken onderverdeeld in verschillende leeftijdscategorieën.

Opdracht 2

Zijn er overeenkomsten tussen de doelgroepkenmerken die je bij de verschillende leeftijdsgroepen hebt genoemd?

Noem minstens drie dingen waar je als schrijver altijd rekening mee moet houden bij het schrijven van een verhaal voor een bepaalde leeftijdscategorie. (Dit zou je algemene voorwaarden kunnen noemen.)

Opdracht 3

Laat eerst opdracht 1 en 2 nakijken door de leerkracht.

Schrijf daarna een kort verhaaltje (ongeveer 250 woorden) voor één van de bovenstaande leeftijdsgroepen.

Als je een verhaal voor kleuters schrijft, is 100 woorden genoeg. Maak dan wel een paar illustraties bij het verhaaltje. Houd bij het schrijven van het verhaal rekening met de doelgroepkenmerken en de voorwaarden die je bij de opdrachten 1 en 2 genoemd hebt.

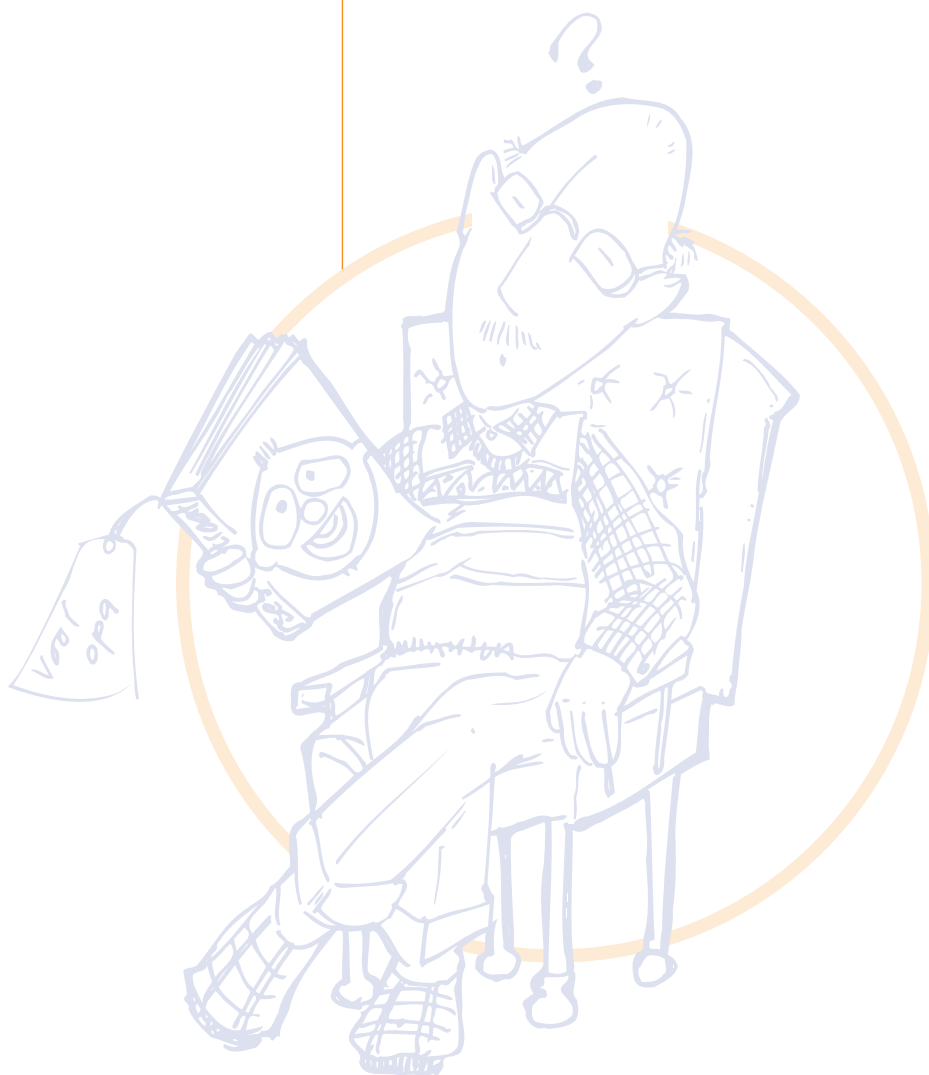
AFSLUITING

Laat je verhaal uit opdracht 3 lezen door een aantal kinderen van de leeftijdsgroep die je gekozen hebt en vraag wat ze ervan vinden. Als je een verhaal voor kleuters hebt geschreven ga je het voorlezen aan enkele leerlingen van groep 1 en/of 2. Vraag de kleuters wat zij ervan vinden. Gebruik het commentaar dat je van die kinderen krijgt om je verhaal te verbeteren.

KEUZEOPDRACHTEN **Keuzeopdracht 1**

Maak een prentenboekje voor kleuters in groep 1 en/of 2 van minimaal 10 bladzijden. Bedenk eerst waar je prentenboek over zal gaan. Schrijf dan een kort verhaal en maak er mooie tekeningen bij.

Vraag of je je prentenboek mag voorlezen in de kleutergroep.

Gedichten voor kinderen

Wat ga je leren?

Je leert wat de kenmerken zijn van een gedicht en je leert zelf een gedicht schrijven.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 1 – 2 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- gedichtenbundel voor kinderen
- internet

INLEIDING

Iedereen kent natuurlijk Sinterklaasgedichten. Er bestaan ook andere gedichten. Niet alleen voor volwassenen, maar ook voor kinderen. Maar wat maakt een tekst eigenlijk tot een gedicht? Dat is niet zo eenvoudig te zeggen. Er bestaan namelijk grote verschillen tussen gedichten.

Voor een gedicht is vooral de vorm waarin de tekst geschreven wordt van belang. Vaak wordt bij het schrijven van een gedicht gekozen voor een bepaalde vorm van rijm. De meest bekende rijm is de vorm waarbij twee opeenvolgende regels op elkaar rijmen. Dit noemen we het a-a, b-b rijmschema, maar er zijn ook allerlei andere vormen van rijm, waarin de schrijver van een gedicht volgens een ander rijmschema schrijft.

Hieronder zie je twee gedichten waarin rijm een belangrijke rol speelt:

Uu

Ik kreeg het toen ik jarig was.

Ik liet het zien aan de hele klas.

Die ochtend in het klaslokaal,

bekeek ik het wel duizend maal.

Ik dacht: Wat gaat de tijd toch traag,

wat duurd een uur toch lang vandaag

Uit: W. Wilmink, Het ABC, Uitgeverij Querido, Amsterdam, 1995.

Zee

*In de golven kun je zwemmen
in het water word je nat
Lisa springt en danst en gilt
en spettert mama kleddernat.*

*Lisa wil wel altijd blijven
om te wonen in de zee
daarom neemt ze in haar emmer
nog wat watergolven mee.*

Uit: J. Kruit, Dag Lisa zwaait het zonnetje, Bakermat Uitgevers, Mechelen, 1995.

Er wordt vaak gedacht dat een gedicht altijd moet rijmen, maar dat is niet zo. Het ritme van woorden en de vorm waarin het is geschreven, zijn ook belangrijk bij het schrijven van gedichten. Eigenlijk mag er heel veel bij het schrijven van een gedicht. Een kenmerk dat alle gedichten hebben, is dat ze vooral bedoeld zijn om gevoelens mee uit te drukken.

De meeste gedichten zijn kort, maar je hebt ook langere gedichten. Lange gedichten zijn vaak verdeeld in coupletten. Tussen de verschillende coupletten staat dan telkens een witregel.

Je kunt meer informatie over gedichten vinden op de volgende sites:

- www.kindergedicht.nl
- www.doemaardichtmaar.nl
- www.rijmwoordenboek.nl

OPDRACHTEN

Opdracht 1

Kijk nog eens goed naar de twee gedichten uit de inleiding.

- Volgens welk rijmschema is het gedicht "Uu" opgebouwd?
- Volgens welk rijmschema is het gedicht "Zee" opgebouwd?

Opdracht 2

Lees een aantal gedichten uit een gedichtenbundel voor kinderen.

Geef aan wat volgens jou de meest belangrijke kenmerken zijn van een gedicht en waarin een gedicht verschilt van een gewoon verhaaltje. Noem minstens vijf kenmerken van gedichten.

★ Tip: Als er geen gedichtenbundel te vinden is in de schoolbibliotheek, haal er dan een uit de plaatselijke bibliotheek.

Opdracht 3

Schrijf een kort verhaaltje van tien regels. Maak vervolgens van dat verhaaltje een gedicht. Houd hierbij rekening met de kenmerken die je bij opdracht 2 genoemd hebt.

Opdracht 4

Zoek minstens drie gedichten op die gevoelens weergeven.

Voorbeelden van gevoelens zijn: boosheid, blijheid, verdriet, angst.

Geef voor elk gedicht dat je gevonden hebt aan welke gevoel erin wordt uitgedrukt.

AFSLUITING

- Maak een kort verslag van wat je bij deze opdracht geleerd hebt over gedichten.
- Bespreek de opdrachten met je leerkracht.

KEUZEOPDRACHTEN **Keuzeopdracht 1**

Schrijf een gedicht van tien regels waarvan alle regels dezelfde eindklank hebben.

Keuzeopdracht 2

Kies zelf een bepaalde dichtvorm en schrijf een gedicht. Geef aan welke vorm je gekozen hebt. Laat je gedicht lezen door een medeleerling.

★ Tip: op de site www.rijmwoordenboek.nl kun je informatie vinden over een aantal verschillende dichtvormen. (Klik op de button 'dichten' en kies in het menu dat dan verschijnt '4. Versvormen').

Werkelijkheid of niet?

Wat ga je leren?

Je leert wat het onderscheid is tussen een realistisch verhaal en een fantasieverhaal.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 2 – 3 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek

INLEIDING

Veel verhalen en boeken gaan over hoofdpersonen of onderwerpen die in werkelijkheid niet echt voor zouden kunnen komen. We noemen dit *fantasieverhalen*.

Sproojes behoren ook tot deze categorie. In het echt bestaan er immers geen draken en heksen. Een ander voorbeeld van boeken met fantasieverhalen zijn de boeken over Harry Potter. Harry Potter zou wel een echte jongen kunnen zijn, maar de dingen die hij meemaakt kunnen niet in het echt gebeuren.

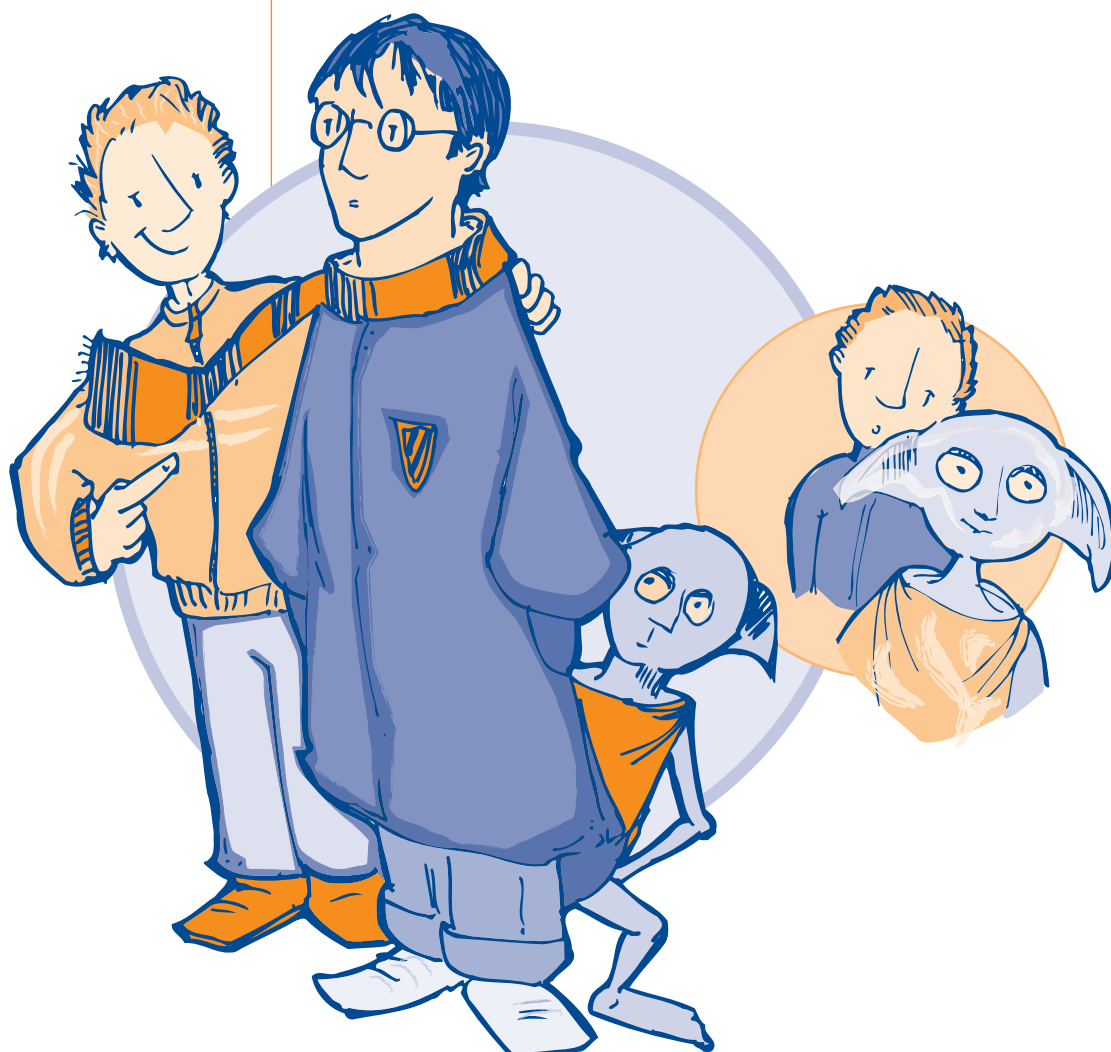
Bij deze opdracht ga je op zoek naar fantasieverhalen en naar verhalen die wel echt gebeurd (kunnen) zijn. Deze laatste genoemde verhalen noemen we *realistische verhalen*.

OPDRACHTEN

Opdracht 1

Lees jij zelf liever boeken met verhalen die echt gebeurd kunnen zijn (realistische verhalen) of lees je juist liever fantasieverhalen? Schrijf je antwoord op lijntjespapier.

Opdracht 2

Zoek in de (school)bibliotheek een boek met een fantasieverhaal en een boek met een realistisch verhaal. Schrijf de titels van de boeken op.

Geef in het kort weer waar de boeken over gaan en waarom jij denkt dat het verhaal realistisch is of juist van fantasie getuigt.

Opdracht 3

Schrijf twee verhalen van minimaal 200 woorden. Eén verhaal moet een fantasieverhaal zijn en één verhaal moet realistisch zijn. De verhalen moeten over hetzelfde onderwerp gaan.

- Welk verhaal vond je het makkelijkst om te schrijven? Waarom?
- Welk verhaal vond je het leukst om te schrijven? Waarom?

Opdracht 4

Ga naar de schoolbibliotheek en zoek een verhalenbundel met fantasieverhalen. Kies één zo'n fantasieverhaal en lees het. Wat zou je moeten veranderen in het verhaal zodat het wel echt gebeurd had kunnen zijn? Schrijf je antwoord op lijntjespapier.

AFSLUITING

Bespreek de opdrachten met je leerkracht.

KEUZEOPDRACHT**Keuzeopdracht 1**

Lees een boek over iets dat echt gebeurd is. Wat zou je bij dit verhaal bedenken, zodat het niet meer echt gebeurd kan zijn (en het dus een fantasieverhaal wordt)?

En ze leefden nog lang en gelukkig ...

Wat ga je leren?

Je leert in hoeverre je aan de hand van een gedeelte van een verhaal voorspellingen kunt doen over het verloop van de rest van het verhaal.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 3 – 4 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek

INLEIDING

Deze leskaart gaat over het voorspellen van het verloop van een verhaal aan de hand van een stukje uit dat verhaal. Bij een sprookje is het bijvoorbeeld heel gemakkelijk het einde te voorspellen, ze hebben bijna altijd een goede afloop. De slotzin van sprookjes is zelfs in veel gevallen precies gelijk: 'En ze leefden nog lang en gelukkig'. Maar natuurlijk is het einde van het verhaal bij andere kinderboeken niet altijd zo makkelijk te voorspellen.

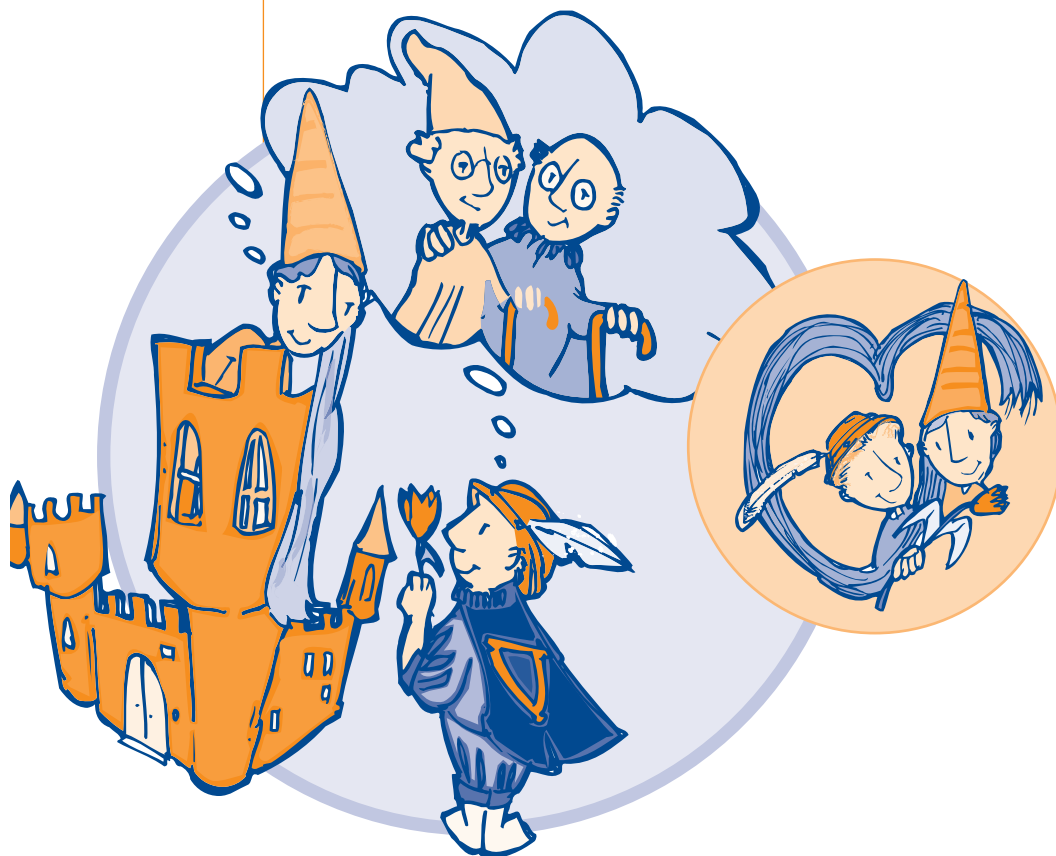
OPDRACHTEN

Opdracht 1

Kies drie boeken van verschillende schrijvers.

- Lees van deze boeken het eerste hoofdstuk.
- Voorspel het einde van de drie boeken en schrijf dit in het kort op.

Opdracht 2

Lees van de drie boeken waarvan je bij opdracht 1 het eerste hoofdstuk hebt gelezen, het laatste hoofdstuk en kijk hoe het verhaal afloopt.

- Komt dit overeen met jouw voorspelling?
- Wat maakt dat het einde van een boek makkelijk of juist moeilijk te voorspellen is?
- Schrijf je antwoorden op lijntjespapier.

Opdracht 3

Ga naar de (school)bibliotheek en zoek een verhalenbundel.

- Kies een verhaal van meer dan vijf bladzijden.
- Lees van dat verhaal de eerste en de laatste bladzijde.
- Schrijf een zelf verzonnen middendeel voor het verhaal. Let erop: het moet wel kloppen met het begin en met het eind!
- Lees het hele verhaal en kijk of het verloop van het middengedeelte enigszins overeenkomt met het middenstuk dat je zelf had geschreven.
- Kun je bedenken hoe het komt dat het door jou geschreven stuk wel/niet overeenkomt met het echte middengedeelte van het verhaal?
- Schrijf je antwoorden op.

AFSLUITING

Bespreek de opdracht van deze leskaart met je leerkracht.

KEUZEOPDRACHTEN **Keuzeopdracht 1**

Neem een boek in gedachten dat je al eens hebt gelezen en dat je mooi vond.

- Maak een opzet voor een vervolg op dat boek.
- Schrijf op hoe het met de hoofdpersonen uit dat al eerder gelezen boek verder gaat.

Schrijf een boekrecensie

Wat ga je leren?

Je leert een boekrecensie schrijven.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 3 – 4 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek
- internet

INLEIDING

Over recent uitgekomen boeken wordt in de krant vaak een boekrecensie geplaatst. Een boekrecensie is een soort beoordeling van een boek. De persoon die de recensie schrijft, geeft aan wat zijn of haar mening is over het boek. Een recensie kan voor mensen een aanleiding zijn om een bepaald boek wel of niet te lezen.

Voorbeelden van recensies van kinder- en jeugdboeken kun je vinden op de diverse kinderboekensites.

Deze sites kun je vinden via het webadres: kinderboeken.pagina.nl.

OPDRACHTEN

Opdracht 1

Geef aan hoe een boekrecensie volgens jou moet zijn opgebouwd. Met andere woorden: uit welke onderdelen moet zo'n recensie bestaan en welke volgorde is daarbij belangrijk? Schrijf je antwoord op lijntjespapier.

Bespreek de opbouw van je boekrecensie eerst met je leerkracht voordat je verder gaat met opdracht 2. Pas na het gesprek met je leerkracht je opbouw eventueel aan.

Opdracht 2

Kies een boek uit dat je eerder gelezen hebt en wat je erg goed vond.
Schrijf een recensie over dit boek. Maak hierbij gebruik van de recensieopbouw die je bij opdracht 1 hebt bedacht, hebt besproken en eventueel hebt aangepast.

Opdracht 3

Kies een boek uit dat je eerder gelezen hebt en dat je niet zo leuk vond.
Schrijf ook een recensie over dit boek volgens de opbouw die opdracht 1 heeft opgeleverd. Waarschijnlijk is het nu makkelijk om negatieve punten van het boek te noemen, maar bedenk voor je recensie ook een paar positieve punten van het boek.

Opdracht 4

Je gaat in deze opdracht een gezamenlijke boekrecensie schrijven.

- Ga na of er in je klas een boek is dat door meerdere kinderen is gelezen.
- Bereid een kringgesprek voor dat je over dat boek zou kunnen houden.
- Bedenk daartoe een aantal vragen over dat boek waarover je met elkaar zou kunnen praten.
- Vraag aan je leerkracht of je dat kringgesprek ook echt mag houden met de kinderen die dat boek gelezen hebben.
- Leg aan het begin van dat kringgesprek uit wat een recensie is en vertel dat je in het kringgesprek met elkaar tot een beoordeling van het boek wilt komen.
- Praat met elkaar over het boek. Wat er gebeurde, maar vooral ook wat je er allemaal van vond.
- Probeer aan het einde van het gesprek samen te vatten hoe de groep het boek beoordeelt.
- Schrijf tot slot jullie gezamenlijke beoordeling (of recensie) uit, op lijntjespapier.

AFSLUITING

Verzin een manier om je recensies kenbaar te maken aan de rest van de school. Dit kan eventueel via een artikel in de schoolkrant, maar misschien weet jij nog een andere manier. Dat mag dan natuurlijk ook!

KEUZEOPDRACHTEN**Opdracht 1**

Probeer er achter te komen welke kinderen uit je klas de boeken hebben gelezen waarover jij een recensie bij opdracht 2 of 3 hebt gemaakt. Laat deze kinderen je recensie(s) lezen. Zijn ze het met je eens of niet? Praat er met elkaar over.

De geschiedenis van het boek

Wat ga je leren?

Je maakt kennis met de geschiedenis van het boek.

Hoe lang ben je bezig?

Ongeveer 3 - 4 uur

Wat heb je nodig?

- lijntjespapier
- pen/potlood
- internet
- (school)bibliotheek
- kippenveer (keuzeopdracht)
- inkt (keuzeopdracht)

INLEIDING

Als je eens goed in een bibliotheek rondkijkt, zie je een enorme hoeveelheid boeken. Vroeger waren er niet zoveel boeken als nu. Voor de uitvinding van de boekdrukkunst al helemaal niet.

Vroeger werden boeken met de hand geschreven en dat kostte veel tijd. In kloosters waren het vaak monniken die zo'n tijdrovende klus op zich namen.

In de vijftiende eeuw echter kwam Johann Gutenberg (geboren 1398 in Mainz, Duitsland) door zijn beroep van goudsmid op het idee om een drukmachine te maken. Hij maakte van een oude wijnpers en losse metalen drukletters een "drukpers". In augustus 1456 slaagt Johann erin een Bijbel te drukken; de zogenaamde "Bijbel-van-42-regels", waarbij elke pagina uit precies 42 regels bestond. Door de komst van de drukpers konden boeken in grote hoeveelheden worden geproduceerd. Zo werden de boeken toegankelijker voor een grotere groep mensen.

OPDRACHTEN

Opdracht 1

Zoek informatie over boeken uit de volgende periodes:

- vóór 1456 (periode vóór de uitvinding van de boekdrukkunst)
- 1456 – 1600 (periode vlak na de uitvinding van de boekdrukkunst)
- 2000 tot nu (moderne tijd)

Als je informatie gaat zoeken, let dan op de volgende onderwerpen:

- soorten boeken
- doelgroep
- omslag van boeken
- vormgeving
- gebruikte techniek
- verspreiding

Je kunt gaan zoeken via internet (bijvoorbeeld via de site www.letmus.nl of via de site boeken.pagina.nl), in de bibliotheek of in het documentatiecentrum.

Maak tijdens je zoekproces aantekeningen. Kopieer eventueel illustraties uit boeken of print via internet de gevonden informatie uit.

Opdracht 2

In opdracht 1 heb je een heleboel informatie verzameld. Neem onderstaand schema over op lijntjespapier. Zorg voor voldoende schrijfruimte. Zet de gevonden informatie in het schema.

Bedenk bij het invullen dat je het schema moet kunnen toelichten aan je leerkracht.

Aspecten	Vóór 1456	1456 – 1600	2000 – heden
Soorten boeken			
Doelgroep			
Omslag			
Vormgeving			
Techniek			
Verspreiding			

Opdracht 3

Je hebt in opdracht 2 de informatie allemaal bij elkaar gezet.

Bedenk ten minste drie conclusies die je op grond van jouw onderzoek zou kunnen trekken over boeken in de drie verschillende perioden.

AFSLUITING

Bespreek het schema met je leerkracht en geef daarbij aan wat jij het belangrijkste verschil vindt op het gebied van boeken tussen de periode voor de uitvinding van de boekdrukkunst en nu (moderne tijd).

KEUZEOPDRACHTEN **Keuzeopdracht 1**

Om een idee te krijgen hoe vroeger boeken geschreven werden, ga je een verhaal schrijven met een veer en inkt (een uitgevallen kippenveer is hiervoor heel geschikt). Schrijf de verschillen op tussen het schrijven met een balpen en een veer en geef daarbij aan wat je het fijnste vindt om mee te schrijven.

Verantwoording

© 2003 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

In dit werkboekje wordt gebruik gemaakt van fragmenten uit de volgende boeken:

- Uitgeverij Querido: *Het ABC van Willem Wilmink*
- Bakermat uitgevers: *Dag Lisa zwaait het zonnetje*

Ondanks zorgvuldig zoekwerk zijn wij er niet in geslaagd alle rechthebbenden te achterhalen. Eventuele rechthebbenden wordt verzocht zich schriftelijk tot de uitgever te wenden.

Auteurs: Projectgroep Slimme Taal bestaande uit Ellis Bronkhorst, Nora Steenbergen-Penterman, Resi Meijer, Sylvia Drent, Marit van der Veer en Manon Hulsbeek.

Met medewerking van: Herma Meupelenberg

Vormgeving en lay out: Queenie Productions, Delden

Illustraties: Petra Lohuis en Ilse Meijerink

Druk: Augustijn, Enschede.

Besteladres

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Afdeling Verkoop

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 305

Internet: <http://catalogus.slo.nl>

E-mail: verkoop@slo.nl

Downloadadres

www.infohoogbegaafd.nl/publicaties/slo

AN: 1.035.8384

ISBN: 90 329 2135 5

AN complete set: 1.035.8386

ISBN complete set: 90 329 2137 1

SLO

Werken aan
leren

Besteladres

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling
Afdeling verkoop
Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Telefoon: (053) 4840 305
Internet: <http://catalogus.slo.nl>
E-mail: verkoop@slo.nl

AN: 1.035.8384

ISBN: 90 329 2135 5